

ФІНАНСИ, КРЕДИТ

УДК 336.225.2

Н.О. Максимова

РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Досліджено особливості, методи та способи податкового регулювання. Проаналізовано дієвість способів податкового регулювання для підприємств аграрної сфери: розглянуто застосування спеціальних режимів оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств та забезпечення їх конкурентоспроможності, а також вирішення проблем соціально-економічного характеру, які має агропромисловий комплекс України неможливе без виваженої податкової політики. Сучасний етап реформування податкової системи України, введення в дію Податкового Кодексу та подальше внесення змін в чинне податкове законодавство мають на меті не тільки реалізацію фіскальної функції податків, а й застосування регулюючих аспектів для збалансованого розвитку галузей народного господарства. Враховуючи вище зазначене, податкове регулювання як захід непрямого впливу на економіку країни та соціальні процеси через зміну податків, податкових ставок, податкових пільг, зниження чи підвищення загального рівня оподаткування та розмірів відрахувань до бюджету набуває все більш важливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень з питань податкового регулювання показує, що цьому питанню приділяється постійна увага як на державному рівні, так і на рівні провідних вчених. Значний вклад у вирішення цих питань внесли вітчизняні дослідники О.М. Бандурка, А.І. Крисоватий, Н.П. Кучерявенко, О.О. Молдован та ін. Проте, проблематика цього питання потребує подальшого вирішення, особливо в аграрній сфері.

Метою статті є визначення сутності податкового регулювання, особливостей його застосування та розвитку в аграрній сфері. Виходячи з мети написання статті, було поставлено такі завдання:

- на підставі податкового регулювання визначити методи та способи його застосування;
- розглянути особливості пільгових умов оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників за умов спеціального режиму оподаткування (сплата ФСП);
- розглянути особливості пільгових умов оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників при сплаті податку на додану вартість.

Викладення основного матеріалу. Податкове регулювання — надзвичайно складна і важлива конструкція податкових правовідносин, зміст і мета якого обумовлені регулюючою функцією системи оподаткування. Відповідно, цей процес є об'єктивно необхідним, його результат залежить від адекватності методів, що використовуються та стану реальної економіки держави.

До складу методів податкового регулювання входять ті методи, які широко застосовуються у всьому світі при вирішенні інвестиційних проблем, регулюванні попиту і пропозиції при виконанні державних соціальних програм.

Методи податкового регулювання є основним елементом науково обґрунтованої податкової концепції держави. Їх застосування передбачає цілеспрямований вплив держави на всі стадії розширеного відтворення з метою стимулювання (в окремих випадках

стримування) підприємницької, інвестиційної і трудової діяльності, прискореного накопичення капіталу у найбільш пріоритетних галузях економіки, розвитку прикладної науки, техніки і соціальної сфери.

Початкова умова у виборі методів податкового регулювання повинна бути одна: імперативне втручання у хід фінансово-господарських процесів має бути економічно обґрунтованим [2].

Механізм податкового регулювання можна відобразити наступним чином (рис. 1).

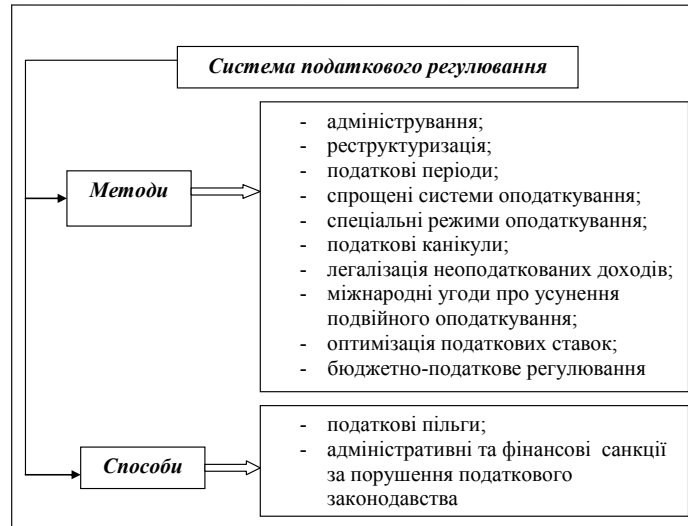

Рис. 1. Система податкового регулювання – елемент податкового механізму

Адміністрування – це система заходів і прийомів, обумовлена нормами діючого законодавства, яка забезпечує мобілізацію надходжень до бюджетів всіх рівнів і державних цільових фондів.

Реструктуризація податкової заборгованості – це розстрочення сплати податкової заборгованості платників податків рівними частками на визначений строк. Реструктуризація податкового боргу – це відстрочення або розстрочення сплати податкового боргу, накопиченого платником податків станом на визначену дату.

Податковий період – це термін (період часу), протягом якого завершується процес формування податкової бази, остаточно визначається розмір податкового зобов'язання. Наприклад, для платників податку на додану вартість, в яких обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) за попередній календарний рік перевищує 7200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, податковий (звітний) період дорівнює календарному місяцю. Платники податку, що мають менший обсяг операцій з продажу, можуть застосовувати за своїм вибором податковий період, що дорівнює календарному місяцю або кварталу.

Спрощені системи оподаткування застосовуються для оподаткування окремих видів діяльності, або окремих підприємницьких структур і ніколи не поширюються на всіх платників податків.

Податкові канікули – це звільнення від сплати окремих податків, зборів і обов'язкових платежів суб'єктів підприємницької діяльності на певний термін з метою залучення інвестицій (в т.ч. й іноземних) у розвиток пріоритетних галузей економіки, зменшення податкового навантаження і т.д.

Легалізацію неоподаткованих доходів пропонується здійснити у вигляді податкової амністії шляхом легалізації тіньового капіталу, що повинно бути підкріплене подальшим контролем за великими витратами з боку відповідних державних органів.

Міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування – це угоди, які складаються між країнами з метою уникнення оподаткування одного і того ж об'єкту ідентичними або аналогічними податками.

У сфері податкового регулювання економіки (темпів та рівня розвитку продуктивних сил, інвестиційних процесів тощо) особливе значення має оптимізація податкових ставок. Теоретичний зміст даного процесу полягає в досягненні відносної рівності між податковими функціями: фіскальною і регулюючою. На практиці їх паритет є дуже важливим [1, 4].

Побудова раціональної податкової системи залежить від економічно обумовленої її внутрішньої структури і, перш за все, від розміру податкових ставок. Градація податкових ставок представляє собою важливу частину податкового регулювання. Розрахунок оптимального рівня податкових ставок – процес надзвичайно складний і трудомісткий. Тут, перш за все, необхідним є економічне обґрунтування з метою оптимізації державних видатків через бюджети всіх рівнів, приведення їх у відповідність з можливостями реальної економіки, викорінення інфляційної складової при розрахунках валового внутрішнього продукту, емісійних методів збільшення доходів бюджету тощо, що приводить до штучного росту показників валового внутрішнього продукту і затягує в обіг номінально існуючу грошову масу. Крім того, недостатнім є знаходження лише оптимальної ставки того чи іншого виду податку, при цьому необхідно побудувати взаємопов'язану систему податкових ставок (при зміні однієї ставки податку відповідним чином повинні змінюватись й інші). Прибутковість капіталу визначається не тільки ставкою оподаткування, але і методикою обрахування бази оподаткування (наприклад, порядок нарахування амортизації, правила обліку запасів, віднесення певних витрат на витрати виробництва тощо) [2, 3].

У залежності від мети і завдань застосування методів податкового регулювання, вони здійснюються за допомогою податкових пільг та податкових санкцій. Необхідність поточних податкових коректувань через систему пільг і санкцій диктується динамічним характером відновлювальних процесів. Економічні реалії, які склались на момент прийняття управлінського рішення, можуть суттєво відрізнятись від тих, які складуться до кінця фінансового року. Врахувати цей рух економіко-соціальних та суспільно-політичних відносин і призначена сукупність методів й способів податкового регулювання.

Податкове регулювання та його розвиток в аграрній сфері обумовлені специфікою сільськогосподарського виробництва. Проте, існує ряд податкових пільг, передбачених Податковим кодексом для сільськогосподарських товаровиробників, основними з яких є застосування спеціального режиму оподаткування – сплата фіксованого сільськогосподарського податку та пільги при сплаті податку на додану вартість [5].

Для сільськогосподарських підприємств у 2012 р. продовжується застосування спрощеної системи оподаткування відповідно у вигляді сплати фіксованого сільськогосподарського податку (далі – ФСП). На сплату ФСП у цьому році можуть перейти сільськогосподарські товаровиробники – юридичні особи, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за 2011 р. дорівнює або перевищує 75%. Існують окремі обмеження щодо переходу на сплату ФСП. Зокрема, платниками ФСП у 2012 р. не можуть бути зареєстровані такі суб'єкти господарської діяльності:

- у яких понад 50% доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за 2011 р., становить дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних квітів, вирощених на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, та продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, хутряних виробів і хутра (крім хутрової сировини);
- що здійснюють діяльність з виробництва підакцизних товарів, крім виноматеріалів виноградних вироблених на підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції;

- які станом на 01.01.2012 р. мають податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, що виник унаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Для сільськогосподарських товаровиробників – платників ФСП існують особливості щодо сплати ними окремих податків і зборів. Так, платники ФСП не є платниками податку на прибуток підприємств, земельного податку (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва), збору за спеціальне використання води та збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності (у частині провадження торговельної діяльності). Інші податки і збори сплачуються платниками ФСП у порядку та розмірах, установлених Податковим кодексом.

Сільськогосподарські підприємства мають щороку підтверджувати статус платника ФСП, оскільки розрахунок питомої ваги від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки в загальній сумі валового доходу підприємства, який є основною вимогою для переходу на сплату ФСП, здійснюється за попередній звітний рік.

Податковим кодексом збережено також і спеціальний режим оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників при сплаті податку на додану вартість. Згідно із спеціальним режимом оподаткування сума податку на додану вартість, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів/послуг, не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей.

Зазначені суми податку на додану вартість акумулюються сільськогосподарськими підприємствами на спеціальних рахунках, відкритих в установах банків у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволяють визначити, що податкове регулювання є складовою частиною державного фінансового регулювання, а його зважене та раціональне застосування може стимулювати розвиток сільськогосподарського виробництва, малого та середнього бізнесу, експорт окремих виробів тощо.

Особлива увага при цьому приділяється методам та способам податкового регулювання, які мають носити не тільки адміністративний характер, а й формувати при цьому систему податкових пільг, зміну режимів оподаткування ставок податків та їх видів тощо.

В умовах дії Податкового Кодексу спеціальний режим оподаткування застосовується для підприємств аграрної сфери в рамках сплати фіксованого сільськогосподарського податку. Також для сільськогосподарських товаровиробників існують пільги щодо сплати податку на додану вартість з використанням спеціальних рахунків для зарахування коштів від сплати цього податку.

SUMMARY

Features and methods of tax regulation are studied. The author analyzes the effectiveness of tax regulation methods for agricultural enterprises: focuses on the application of special regimes of taxation of the agricultural enterprises.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бандурка О. М. Податкове право / О.М. Бандурка, В.Д. Понікаров, С.М. Попова. – Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
2. Крисоватий А.І. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори / А.І. Крисоватий, В.А. Валігура: монографія. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – 248 с.
3. Кучерявенко Н.П. Налоговый процесс: учеб. пособ. / Н.П. Кучерявенко. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 392 с.

4. Молдован О.О. Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності? // О.О Молдован., О.В Шевченко. – К.: НІСД, 2010. – 80 с.
5. Податковий кодекс України. – К.: ДП «ФВЦ ДПА України», 2010 – 338 с.

Надійшла до редколегії 16 березня 2012 р.